

דם דגים, דם חגבים מותר שלא כנסו דם מהלכי שתיים (דם אדם), אסור באכילה, מדובר אפילו בשלא כנסו.
בשלא כנסו מותר מהברייתא שלדם שעל הככר שאף שלא כנסו מותר. אם כך לא יתכן שבברייתא מדובר בדם דגים ואדם שלא מכונס. אלא מדובר גם במכונס אלא שבדם דגים יש קשקשים ובדם אדם

[דף לט עמוד א']

הרי"ף מביא גמ' במסכת כריתות (דף כב ע"א) המפרשת את משנתינו העוסקת בדם הנמצא בחלל הלב ובדם הנמצא בשריר הלב.

הלב קורעו ומוציא את דמו וכו': גרסינן בכריתות [כריתות כ"ב ע"א]: תנן התם למדנו במשנה שבמסכת חולין (דף קט ע"א): "הלב קורעו ומוציא את דמו, ואם בשלו ולא קרעו אינו עובר עליו על אכילת דמו". אמר רבי זירא אמר רב לא שאנו שאינו עובר עליו אלא לב עוף שאין בו כזית דם, אבל לב בהמה הואיל ויש בו כזית דם ענוש כרת. אבל זהו דווקא אם אכלו כשהוא חי אבל בישלו אפילו בלב בהמה אינו חייב כרת שהרי למדנו במסכת מנחות (דף כא א) שדם שבשלו אינו עובר עליו, אלא משום שהמשנה אמרה בלשון סתמי "אינו עובר עליו" ומשמע אפ"י אכלו חי לכן העמידו במסכת כריתות את המשנה שלנו בלב עוף, אבל במבושל אפילו בלב בהמה לא מתחייב כלל (ר"ן). **מיתניבי** הגמ' מקשה על רב הסובר שהאוכל דם הלב של בהמה חייב כרת והרי מצאנו בברייתא שאין בו כרת אלא לאו בעלמא: "תניא: **דם הטחול, דם הלב, דם הכליות.** דם איברים, הרי אלו בלא תעשה. דם מהלכי שתיים (דם אדם), דם שרצים ורמשים, אסור, ואין חייבין עליו". (הבאנו לשון הברייתא בשלמותה לסייע להבנת המשך הסוגייה). הרי שדם הלב אין בו כרת אלא לא תעשה בלבד [ואפילו כשיש בו כזית שהרי קתני דעובר בלא תעשה]! **ההוא** הדם המובא בברייתא הוא דם **דאתא ליה מעלמא** דהיינו זהו דם שבא משריר הלב ויצא לחלל הלב ואין בו חיוב כרת אלא לאו בלבד משום שהוא דם האיברים שפירש כמבואר בכריתות (דף ד ב). **כי קאמר רב** ומה שאמר רב שיש חיוב כרת זהו בדם **דגופיה** דם המכונס ועומד לעולם בחללו של לב שהוא כדם בעין ואם יש בו כזית חייב כרת. שואלים על תירוץ זה של הגמ': **ואי דאתי ליה מעלמא** אם דם הלב המוזכר בברייתא הוא דם האיברים דהיינו דם הבלוע בבשר הלב **היינו דם איברים** הרי כבר מוזכר בברייתא בפירוש 'דם האיברים' ולמה צריך התנא לומר גם דם הלב?. הגמ' מישבת שאין כאן קושיה: **ולטעמיך מי לא קתני דם כליות וקתני דם איברים** ותיקשי לך למה קתני דם כליות? **אלא** על כרחך צריך לומר **דתני** כשם שהברייתא מזכירה דם כליות **והדר תני** וחוזרת ואומרת דם אברים, אם כן **הכי נמי** גם

כאן: תני דם הלב והדר תני דם אברים! ומעלמא מהיכא אתי ליה היאך מתכנס דם האיברים ללב? אמר רבי

זירא: בשעת יציאת נפש מצריף מצטרף הדם לתוך הלב:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן עב סעיף א

הלב, מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה. לפיכך צריך לקרעו קודם מליחה ולהוציא דמו, ולמלחו אחר כך. ואז מותר אפילו לבשלו (ארוך כלל ט"ו). (ויש מחמירים לבשלו רק צולין אותו) ואחר כך מבשלו (ש"ד).

ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן עב סעיף א

א (פמ"ג) ואז מותר אפילו לבשלו. ק"ק דמאי קמ"ל הא גם המחבר כתב ואח"כ מבשלין ונראה דה"ק ואז הוי כשאר בשר ומותר לבשלו אפי' עם בשר כדכתב בד"מ בשם או"ה:

ב (פמ"ג) ויש מחמירין כו'. פי' אפילו ע"י קריעה ומליחה מחמירין לבשלו גזרה שמא יבשלוהו בלא קריעה. אבל צולין אותו ע"י קריעה ומליחה קצת כשאר בשר לקמן סי' ע"ו ואח"כ מבשלין. וכתוב בת"ח ריש כלל כ"ז ואין לשנות במקום שנהגו להחמיר מיהו בדיעבד אם בשלוהו אחר קריעה ומליחה פשיטא דשרי אף להיש מחמירין. וכתוב בתשב"ץ סי' תקס"א ואינו אוכל לב עוף אף על פי שהספר אינו מזכיר רק לב בהמה שקשה לשכחה מ"מ כמו כן מונע אני מלב עוף עכ"ל וכן ראיתי נזהרין בזה:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן עב סעיף ב

מלחו ולא קרעו, קורעו אחר מליחתו ומותר אף על פי שנמלח עם הדם שבתוכו, דכבולעו כך פולטו. והוא הדין אם צלאו ולא קרעו, שקורעו לאחר צלייתו ומותר. אבל אם בשלו בלי קריעה, אסור עד שיהא ס' כנגד הלב, דלא ידעינן כמה נפק מיניה. הגה: ואפילו בדאיכא ס', הלב עצמו אסור (ארוך וש"ד מהרא"י ורי"ו), ויקלוף מעט סביב הלב. ויש מחמירין בו, אפילו במליחה, לאסור שאר בשר שנמלח עמו, ואומרים דלא אמרינן כבולעו כך פולטו גבי דם הלב הכנוס בתוכו, דהוי דם ממש ולא מקרי דם פליטה (הגהת ש"ד בשם ר' מתתיה וכו"מ במרדכי בשם ר"י). והמנהג להקל, וכן עיקר דגם זה מקרי דם פליטה ושייך למימר ביה כבולעו כך פולטו, מידי דהוי אדם שבחוטין, כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ב (וכ"ד האו"ה ומהר"א כ"ץ). ויש מחמירין לקלוף קצת במקום שהיה הלב דבוק (בארוך ומרדכי שם), וטוב לחוש לדבריהם ולקלוף קצת סביב הלב, ואז הכל מותר. ואין חלוק בין בשר שעם הלב או הלב עצמו, ואין חלוק בין אם הלב סגור או פתוח למעלה (ד"ע ולא כאו"ה). ונוהגין לכתחלה לחתוך ערלת הלב ולחתוך גידין שבפנים (ארוך), ואינו אלא חומרא וזהירות בעלמא.

ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן עב סעיף ב

ג (פמ"ג) דכבכ"פ. ואף על גב דלגבי דם בעין לא אמרינן כבכ"פ וכדלעיל ר"ס ס"ט וס"ס ע' שאני גבי לב דשיע (פי' חלק). ולענין זה מהני עכ"פ שיעתו דלא בולע הרבה רק מעט. ולגבי דידיה מיחשב דם פליטה. כ"כ בת"ח שם דין ב' (וכ"כ רנ"ש במ"ש טעם זה). והוצרך לטעם זה לסברת היש מחמירין שכתב בהג"ה לאסור בשר שנמלח עמו. ע"ש ומהרא"י כתב בהגהת ש"ד הטעם דכיון שהוא כנוס תוך חללו א"כ ע"י מליחה וצלייה מתייבש הדם תוך חללו וחשיב תו דם פליטה ולפ"ז פשיטא דשאר בשר שנמלח עמו שרי. ועיין בס"ק ז'. מיהו הרשב"א בת"ה ובחדושי ור"ן פכ"ה כתבו בשם הרמב"ן דלצלי בלא"ה שרי דבצלי אמרי' דשיע ואינו בולע כלום. ונראה שם שכן דעת הר"ן וה"נ במליחה אמרי' דשיע. ובספרי כתבתי שהיא השטה המחוררת בש"ס וכן הסכים מהרש"ל פכ"ה סי' מ"ח. ונ"ל דנ"מ אם אחר שנמלח הלב נפל לציר דשרי מטעם דשיע ולא בלע אף על גב דאסור בשאר בשר וכדלעיל ס"ס ע':

הרי"ף מביא מהגמ' הנ"ל בהלכות דם : גם דגים, חגבים, הולכי שניים (דם אדם), דם האברים) ועוד.

[כריתות כ"א ע"ב] **אמר רב דם דגים שכנסו** קיבצו בכלי, **אסור** מדרבנן משום מראית העין, כדי שלא יבאו להתיר דם בהמה, שהרי הם דומים. **מיתבי** הגמ' מקשה על רב, שאסר דם דגים וחגבים, מסוף הברייתא שהובאה לעיל: **דם דגים, דם חגבים מותר** ואפילו **לכתחלה**!! מתרצת הגמ': **התם** הברייתא התירה דם דגים משום **שלא כנסו** בכלי ואינו נראה. **כי הא דא"ל** כשם שמצאנו שביקש **רב לרב שימי בר חייא: אבלע לי** תבליע לי את דם הדג בתוך הדג כדי שלא יהיה מכונס במקום ואחד **ואנא איכול**.

הגמ' מקשה עוד על רב שדם דגים שכנסו אסור.

דכוותיה נמי אם כן, יש לפרש גם כן מה שמוזכר לעיל בברייתא **שדם מהלכי שתיים** (דם אדם), שהוא אסור באכילה, מדובר **בשלא כינסו**. **אמאי אסור** מדוע הוא אסור בשלא כינסו?! **והא תניא** והרי למדנו בברייתא: **"דם שעל גבי ככר - גוררו** לדם מהככר ואחר כך **אוכלו** לככר אלמא אף על גב דלא כנסו אסור. **ודם של בין השיניים - מוצצו ובלעו ואינו חושש**, שאין כאן משום מראית העין לפי שעדיין הוא מחובר לגוף האדם. ולשון "גוררו" משמע שאפילו הדם שעל הככר אינו אסור ממש הואיל ולא כינסו, אלא יש בו מצוה בעלמא לגוררו. ועל כרחך, הא דקתני בברייתא דדם מהלכי שתיים אסור היינו בכינסו, ואם כן דם דגים דמותר, הוא אפילו בכינסו. וקשיא לרב? (רש"י מפרש, שבאופן זה, מאחר שלא כינסו, אין באמת איסור באכילתו, ואפילו מדרבנן, אלא שמצוה מדברי סופרים שיפרוש מלאכול דם זה, ומכח זה הקשינו על דברי רב, שלפי דבריו נמצא, שיש בזה איסור גמור מדבריהם).

ומתרצת הגמ' למסקנה: **אלא הא** מה שהברייתא התירה דם דגים אפילו לכתחלה הוא אפילו בכינסו במקום אחד כגון לתוך כוס, וכגון **דאית ביה** בתוך הדם **קשקשים** מהדגים, שעל ידי כן ניכר שדם זה הוא של דגים ואין חשש שיבאו להתיר גם דם בהמה. **הא** מה שאמר רב שדם דגים אסור כגון **דלית ביה קשקשים**, שאין ניכר עליו איזה דם הוא, ולכן הוא אסור משום מראית העין.

(16). רש"י מפרש, שבאופן זה, מאחר שלא כינסו, אין באמת איסור באכילתו, ואפילו מדרבנן, אלא שמצוה מדברי סופרים שיפרוש מלאכול דם זה, ומכח זה הקשינו על דברי רב, שלפי דבריו נמצא, שיש בזה איסור גמור מדבריהם. אבל התוס' נחלקו עליו, וסוברים שיש בזה איסור גמור, כמו בכינסו, וקושית הגמרא היא, שהתנא של הברייתא לעיל, היה צריך להשמיענו, שישנם אופנים גם בדם מהלכי שתיים, שהוא מותר, וכמו בדם שבין השיניים.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ו הלכה ב

דם האדם אסור מדברי סופרים אם פירש, ומכין עליו מכת מרדות, אבל דם השיניים בולעו ואינו נמנע, הרי שנשך בפת ומצא עליה דם גורר את הדם ואחר כך אוכל שהרי פירש.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות דם סימן סו סעיף י

דם אדם, אם פירש ממנו אסור משום מראית עין. לפיכך אם נשך הככר בשיניו ויצא דם משיניו על גבי הככר, צריך לגרדו. אבל שבין השיניים, מוצצו. הגה: וכל דם דגים ודם אדם, הואיל ומדינא שרי אינו אוסר תערובתו (מיימוני פ"ז דמאכלות אסורות בשם רשב"א והוא בת"ה בית ג' שער ה').

פרי חדש יורה דעה סימן סו ס"ק טו

[טו] אם פירש ממנו כו'. ומדברי התוספות דכריתות [שם ד"ה דכוותה] משמע דליכא היתר בדם מהלכי שתיים שפירש, אבל מדברי הרשב"א בתורת הבית דף פ"ה ע"ד [בית ג שער ה פט, א] משמע דעל ידי היכר שרי דומיא דדם דגים, וכן נראה עיקר כיון שאין איסורו אלא מפני מראית העין:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות דם סימן סו סעיף ט

דם דגים, אף על פי שהוא מותר, אם קבצו בכלי אסור משום מראית עין. לפיכך, אם ניכר שהוא מדגים, כגון שיש בו קשקשים, מותר.